

Konspekt

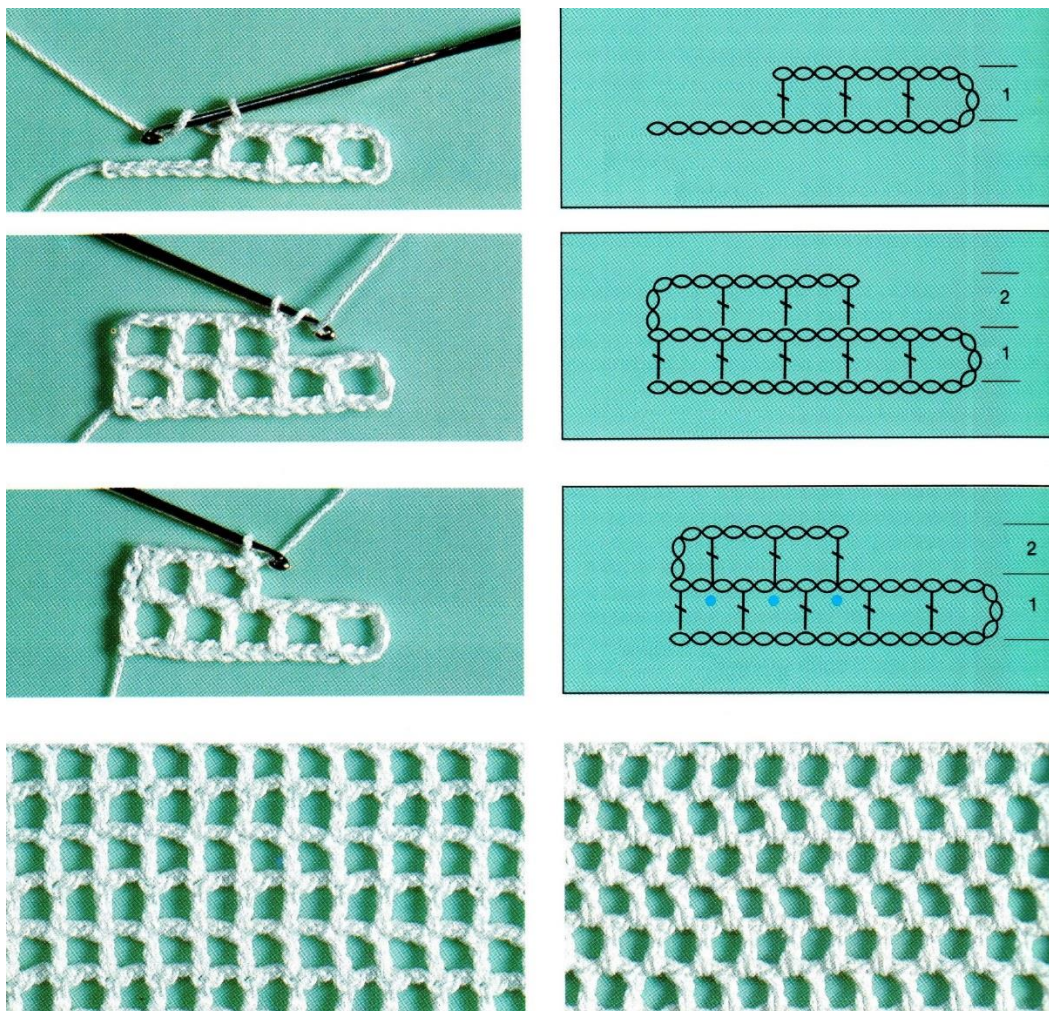
FILEEHEEGELDUS ehk VÖRGULISED HEEGELPINNAD

Fileeheegelduse puhul saadakse **vörgulised heegelpinnad**:

- edasi- tagasi ridadena tühjade ja täidetud ruutudena heegeldamisel;
- ruudud moodustatakse tavaliselt 1x sammaste ja ahelsilmuste abil.

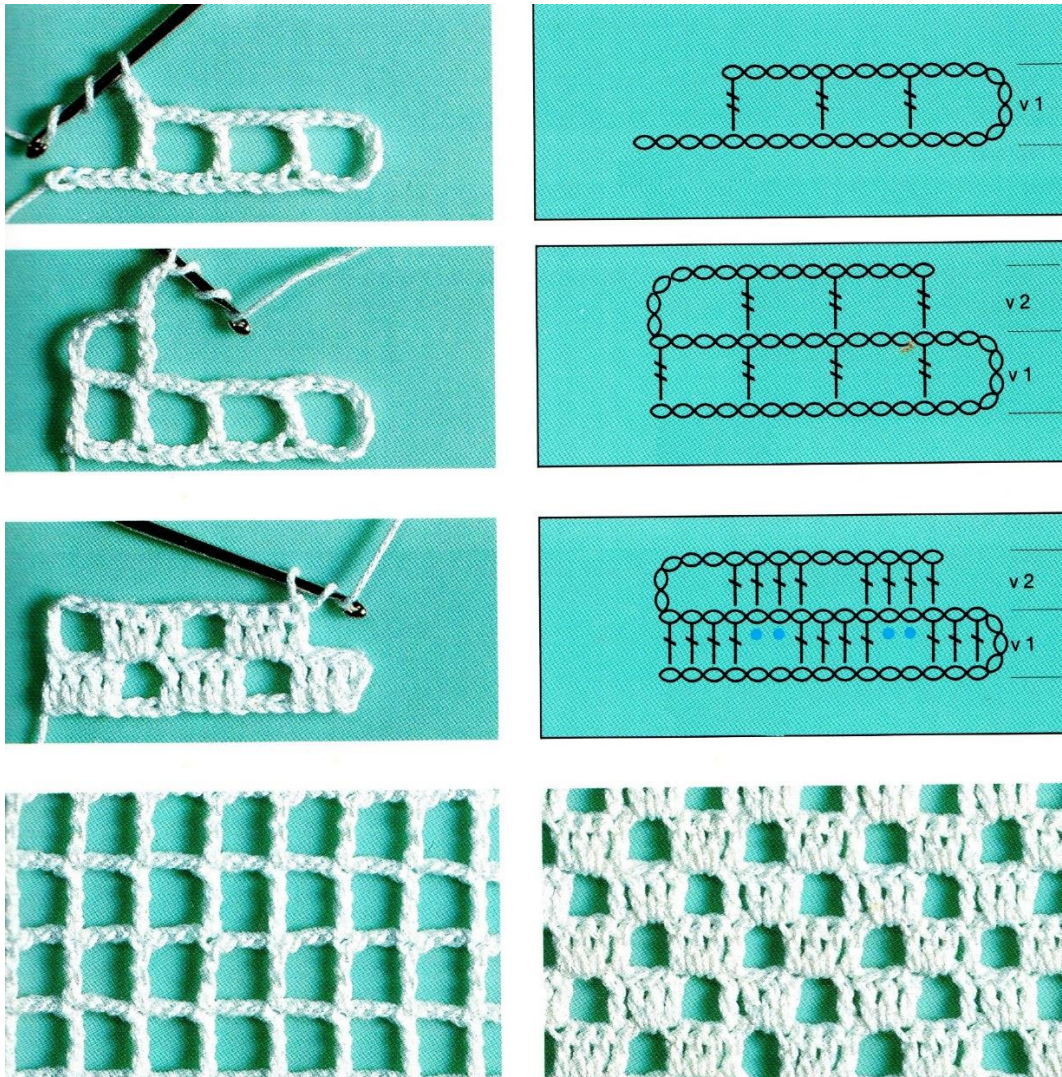
Iga uue rea sambad heegeldatakse täpselt eelmise rea sammaste kohale - nii tekitavad sambad heegelpinnale vertikaalsuunas jooned ja sammaste vahele heegeldatud ahelsilmused horisontaalsuunas jooned. Tulemusena moodustub korrapärane ruudustik, kus vörguruudud peavad kogu töö ulatuses ühesugused olema.

Kuna **fileeheegelduse** korrapärane vörguline heegelpind sarnaneb ja jäljendab **fileepitsi** (sõlmitud ruudustik, kus vörgustikku täidavad tihedalt nõelutud pinnaosad), siis sellest ongi see heegeltehnika oma nime saanud.

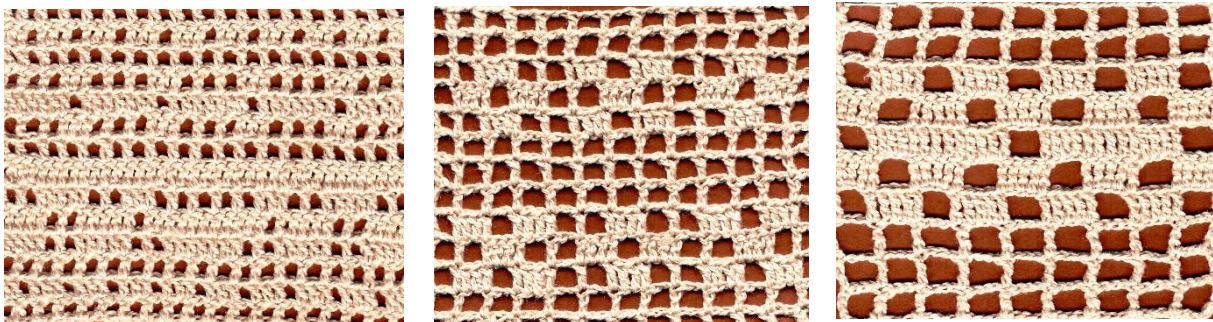

Fileeheegelduses on **tühja ruudu** kõrguseks enamasti 1x samm ja laiuseks 1-2 ahelsilmust.

On ka selliseid fileeheegelpindu, kus võrguruudu kõrguseks on kahekordne samm ja laiuks heegeldatakse 3 ahelsilmust.

Täidetud ruut saadakse, kui ahelsilmuse asemele heegeldatakse 1x samm, ruudu täiteks 1-2 sammast.

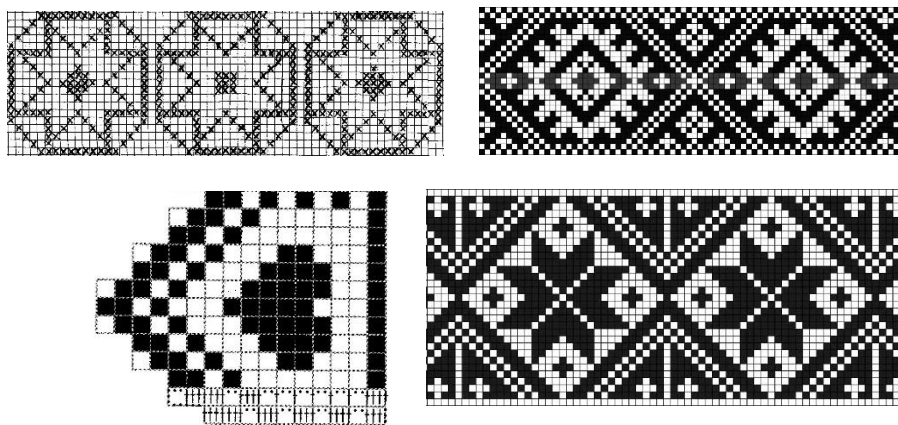

Fileeheegelduse võrgupinnad.

Mustrid ja skeemid

Fileeheegelduse võrgulise pinna saab kujundada sisse erinevaid geomeetrilisi ornamente, taimede, loomade figuure, märke ja sümboleid, argipäevaseid olmeesemeid – kõike, mida fantaasia luua suudab. Mustreid on lihtne ise koostada, selleks saab kasutada ruudupaberit ja sellel vastavalt soovile osa ruute ära värvida.

Fileeheegelpindade ja ääre- ning ahepitside mustrijooniste koostamisel võib lähtuda ka teiste käsitöötehnicate geomeetriaal põhinevatest mustritest, näiteks ristpiste-, kinda- ja vöökirjadest.

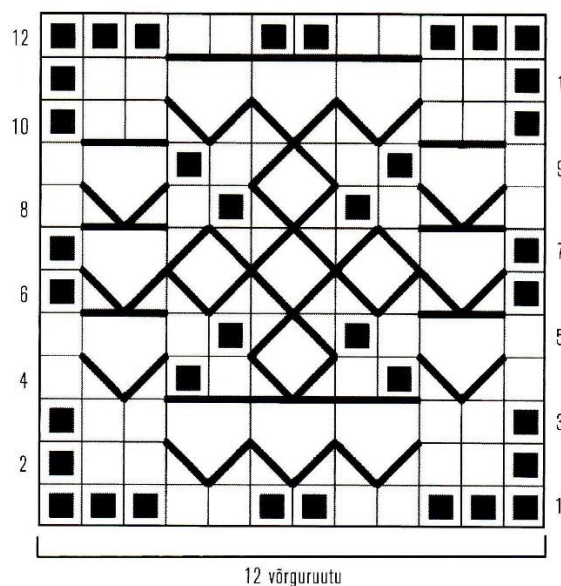

Ideid heegelskeemideks.

Kui enamasti moodustub fileeheegelduse muster tühjadest ja täidetud võrguruutudest, siis pitsilisema tulemuse saavutamiseks ja klassikalises võrgustikus vaheldusrikkuse lisamiseks planeeritakse mustriskeemidesse ka **sildu, rombe ja ahelsilmuskaari** (nn **K-kiri**). Ahelsilmuskaari (= K-kiri) tehakse üle kahe skeemiruudu (suur ruut = 2 x 2 väikese ruudu suurune) V-kujuliselt kaarduvana. Sild heegeldatakse järgmisel real tavaliselt K-kirja kohale.

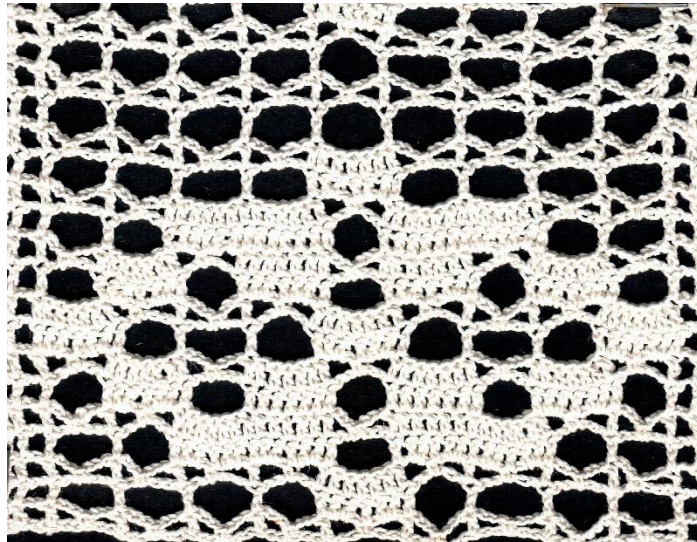
 Ahelsilmus-
kaar
 Sild

 Tagurpidi ahel-
silmuskaar

K tähe kujutise moodustab:

- esimesel real heegeldatakse ruudu aluseks 5 ahelsilmust,
- teisel real sammas, kolm ahelsilmust, kinnissilmus eelmise rea keskmise ahelsilmuse külge, kolm ahelsilmust ja sammas,
- kolmandal real eelmise rea samba kohale sammas, kolm ahelsilmust suure ruudu laiuseks ja sammas eelmise rea samba kohale.

K-kirjaga fileeheegeldus.

K-kirjad ja sillad võivad olla nii vertikaalsed kui horisontaalsed, katta suurema ala või lihtsalt rõhutada mõnd detaili.

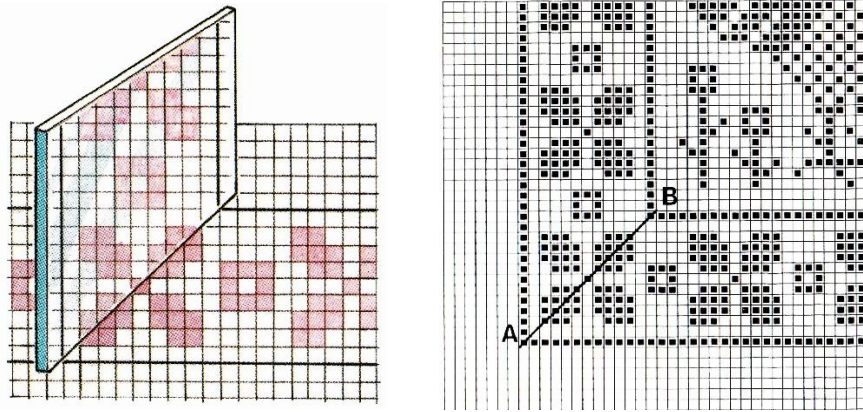
Rombid saadakse, kui esimesel real heegeldatakse tavalised V-kujulised K-kirjad, seejärel järgmisel real K-d peegelpildis (tagurpidi V kujuliselt) otse selle kohale nii, et nende vaheline avaus jääb rombikujuline.

NB! Heegeldades silmuseid silla kohale, tee silmused ahela alla, mitte ahelast läbi. Heegeldades K-kirja kohale, ära tee rombi kohal uusi silmuseid eelmise rea silmuste kokkuheegeldamise kohta, vaid rombi avause alt.

Ääriste nurgamotiivide kujundamine

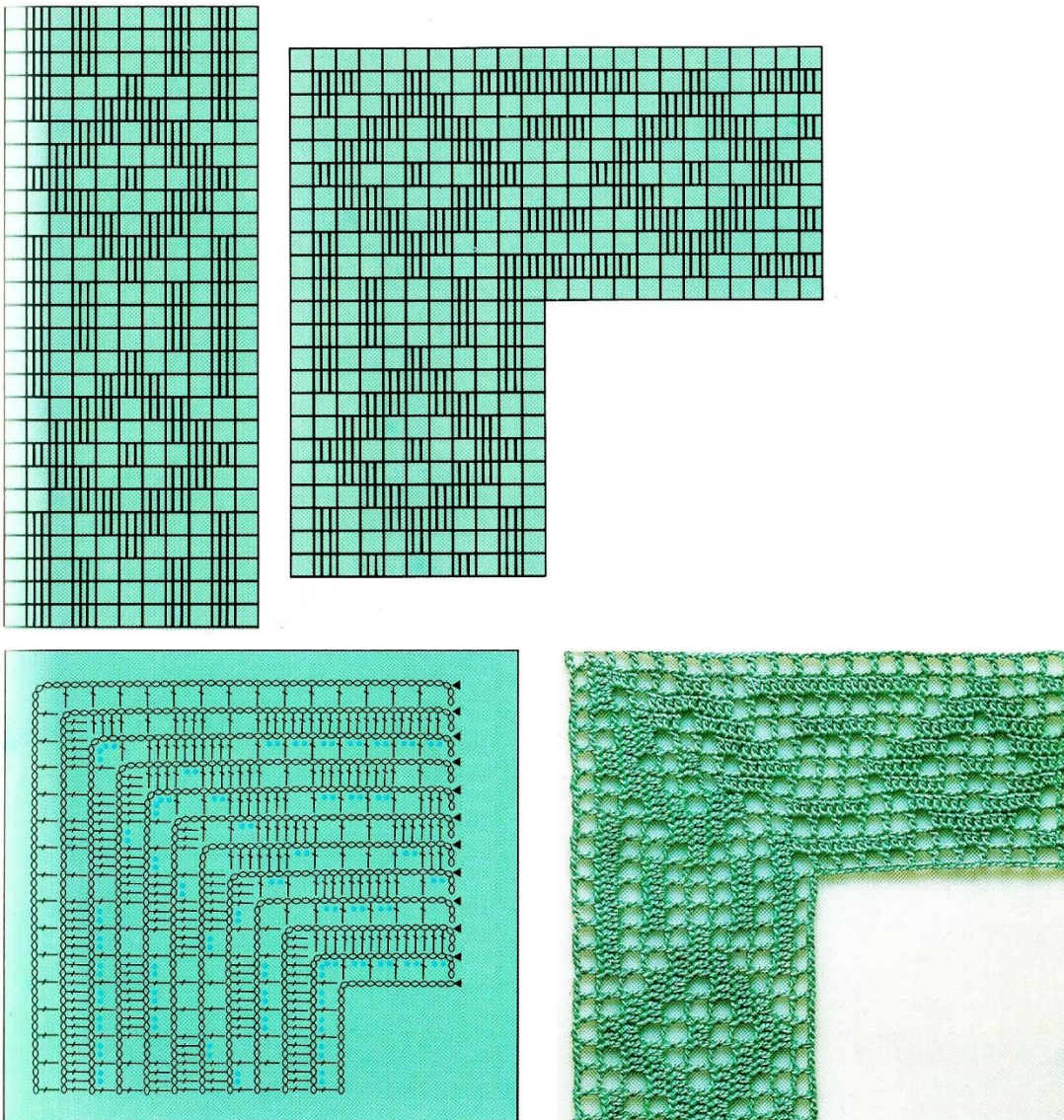
Ääremustri hoolikal planeerimisel (ilma astmelise servata) võib ühe või mitu poorti lisada teisele skeemile ja nii heegeldada kogu detaili **ühe tükina**.

Nurga planeerimisel on abiks, kui asetad peegli poordi skeemi diagonaalile. Seejärel enne mustrite ühendamist, vali, millisest mustriosast saab kõige meeldivama nurga.

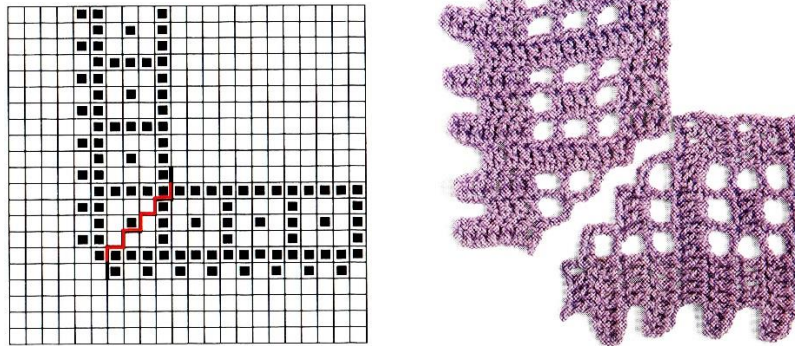
Peepli abil nurgaskeemi loomine.

Näidatud nurk on sümmeetriline mõlemal pool diagonaaljoont A-B. Vajadusel lisa keskosa ja poordi vahele tühje võrguruute selliselt, et poort ja keskosa sobituksid ning nurgad oleksid ühesugused.

Eraldi heegeldatud äärise nurgamotiivi kujundamine

Astmelise servaga ääris tuleb heegeldada pikkupidi eraldi osadena ning kinnitada vajalikkudele kohtadele. Sarnaselt võib heegeldada ka ilma astmelise servata ääriseid, sest nii on heegeldise serv tugevam kui ühes tükis heegeldatuna.

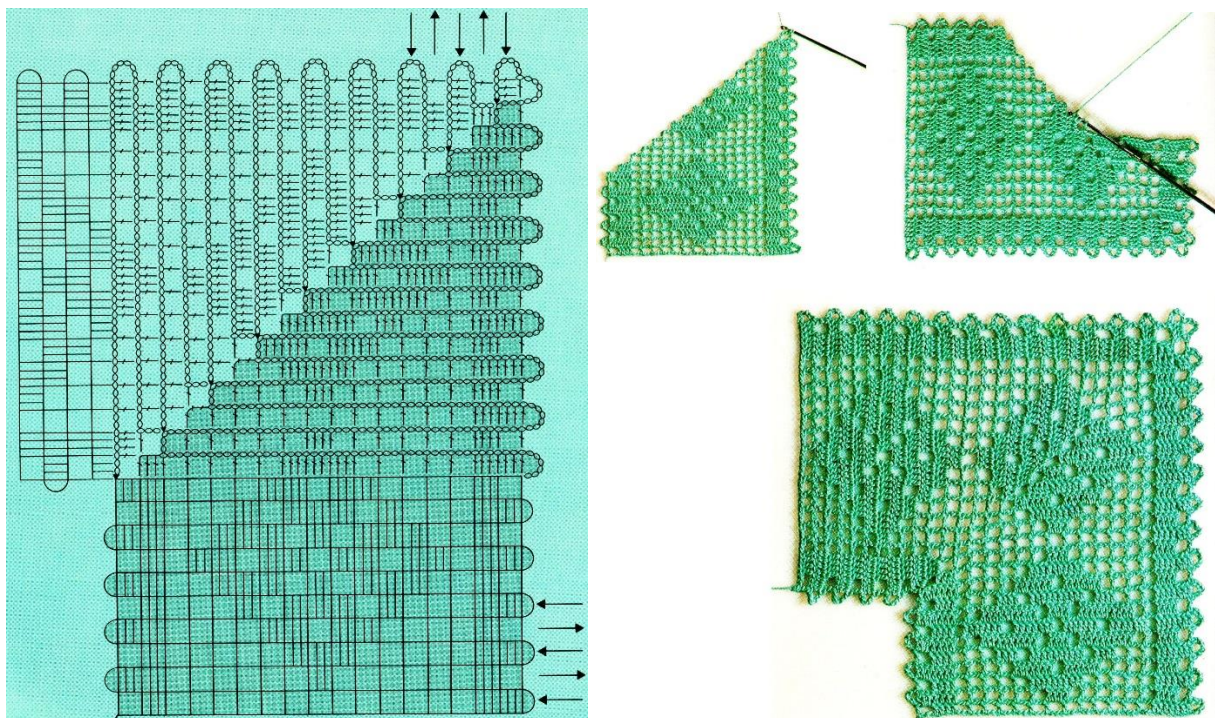

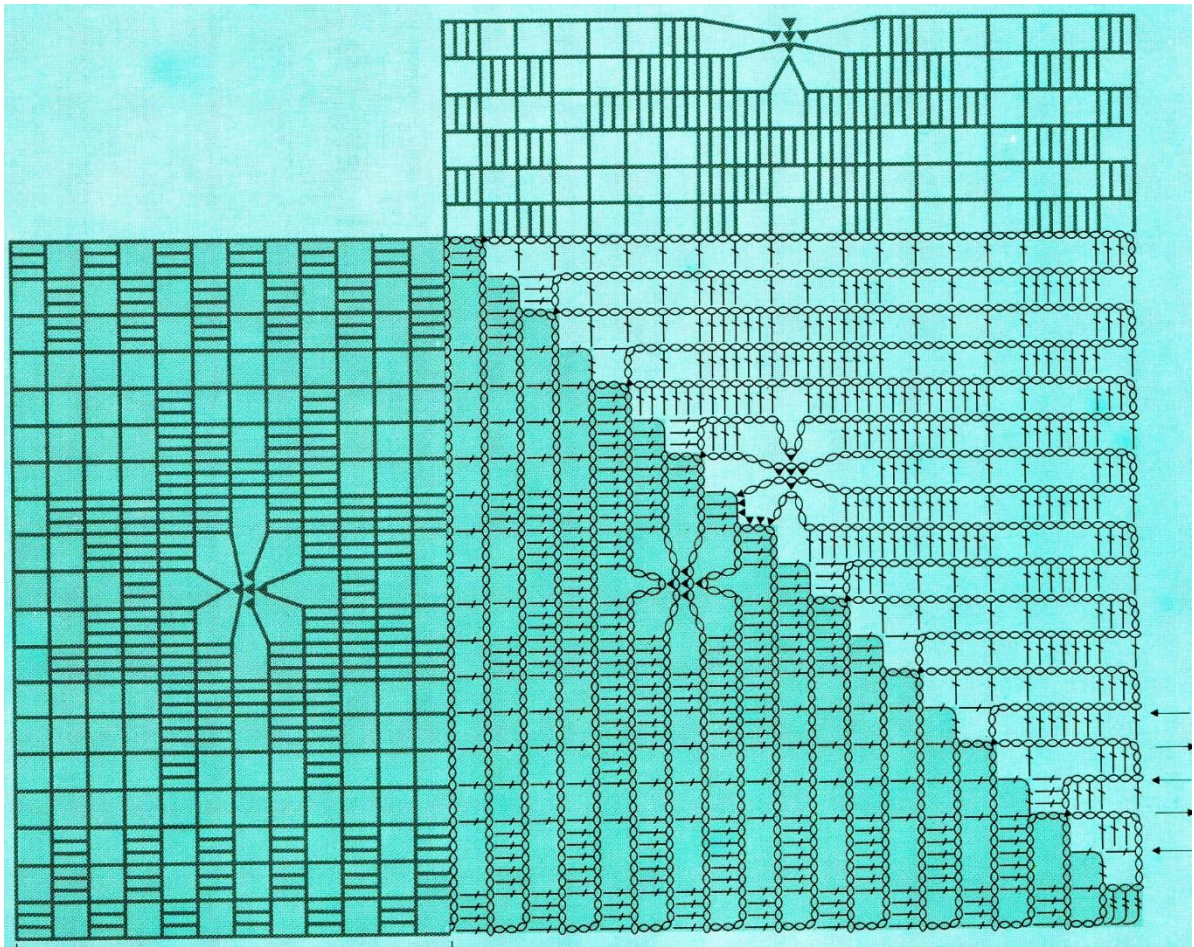
Astmelise servaga ääris.

Paiguta äärise nurk nii, nagu joonisel näidatud, joonistades astmelise serva nurgani ja eraldades äärise osadeks.

Heegelda iga äärise osa eraldi ja astmeliselt nii, et ühenduskoht sobiks kokku. Ühenda äärise osad põhitööga, seejärel ühenda nurgad nähtamatu õmblusega (ühendamine pahemalt poolt haarates nõelale servalõngu kord ühelt kord teiselt poolt).

Eraldi heegeldatud pitsil saab nurgaosi ühendada ka heegeldades, vältides hilisemat õmblemist. Alljärgnevalt mõned näited:

Pitsinurkade ühendamine heegeldades.

Fileeheegelduse töövõtted

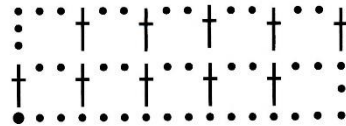
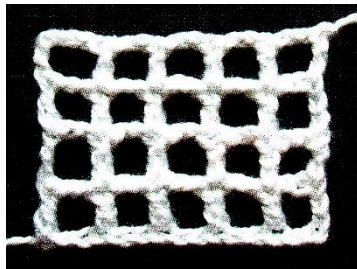
- Alusta heegeltööd tööproovi valmistamisega, sest siis näed kui suur ruut sinu tööle sobib. Kui pind jääb hõre, võta peenem heegelnõel. Kui aga heegelnõela on eelmise rea silmusesse raske pista, oled heegeldanud liiga tugevalt.
- Alusrea silmusesse pista heegelnõel nii, et nõelale jääks silmuse kaks niiti, muidu venivad silmused välja.
- Samal põhjusel kinnita ka sammaste alumise rea sambale nii, et kaks niiti jääks heegelnõelale.
- Kui täidad ruudu sammastega, siis on ainult äärmised sambad kinnitatud alumise rea sammaste külge, keskmised sambad heegelda tühja ruudu sisse, s.t. üle ahelsilmuste.

Töö alustamiseks heegelda ahelsilmuseid. Ahelsilmuste arv sõltub mustris olevate ruutude arvust: esimese ruudu aluseks heegelda 4 ahelsilmust, iga järgmise ruudu jaoks arvesta lisaks 3 ahelsilmust.

Nii võib arvestada ahelsilmuste arvu valemi abil:

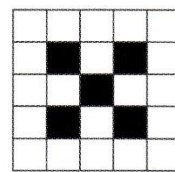
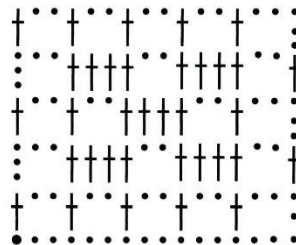
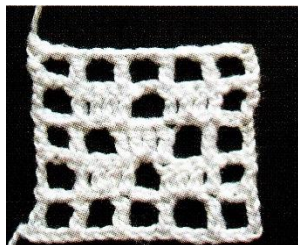
$$\text{ahelsilmuste arv} = 3 \times \text{ruutude arv} + 1$$

- Seega kahe ruudu jaoks tuleb heegeldada 7 ahelsilmust, kolme ruudu jaoks 10 ahelsilmust, nelja ruudu jaoks 13 ahelsilmust jne.
- Kui heegelahel on valmis, heegelda esimese rea kõrguseks 2 ahelsilmust + rida alusta esimese ruudu laiusest – so 2 ahelsilmust **tühja ruudu** puhul.
- Järgnevalt heegelda kordamööda ühekordne samm ja 2 ahelsilmust.

Võrgu heegeldamine.

- **Täidetud ruudu** puhul tuleb ahelsilmuste asemele heegeldada ühekordsed sambad.

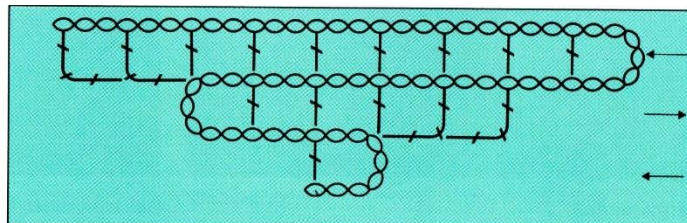
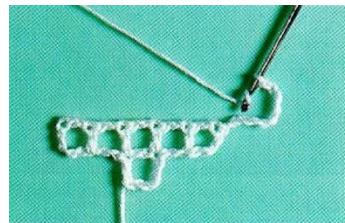
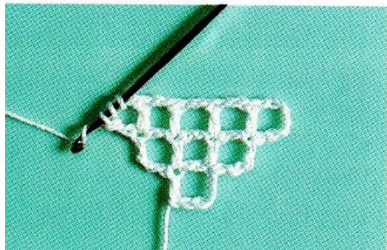
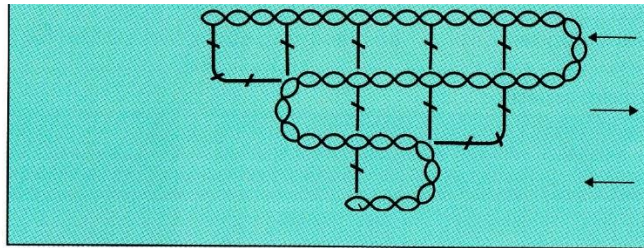
Täidetud ruutudega heegelvõrk.

Fileeheegelduses on esemed ja pitsid sageli sakiliste servadega, eelkõige äärepitsid. Sakiliste servadega võrgulist pinda heegeldatakse **põikisuunaliselt**.

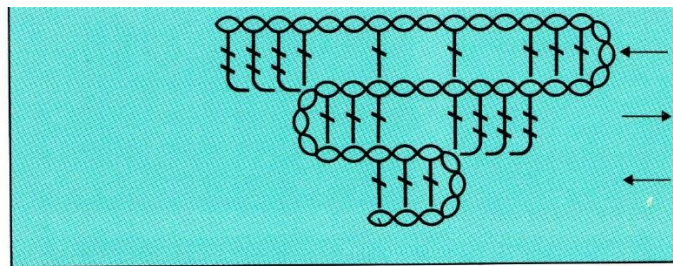
Sakilised servad saavutatakse pitsi servaruute kasvatades ja kahandades. Selleks on vaja kasutada järgmisi töövõtteid:

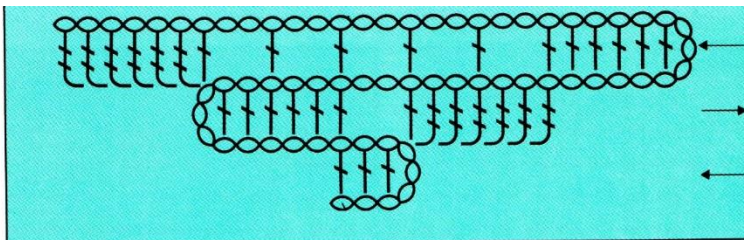
1. heegelpinna laiendamine tühja või täidetud ruudu võrra rea alguses;
2. heegelpinna laiendamine tühja või täidetud ruudu võrra rea lõpus;
3. heegelpinna vähendamine tühja või täidetud ruudu võrra rea lõpus;
4. heegelpinna vähendamine tühja või täidetud ruudu võrra rea alguses.

Laiendamine tühja ruudu või ruutude võrra rea alguses ning rea lõpus

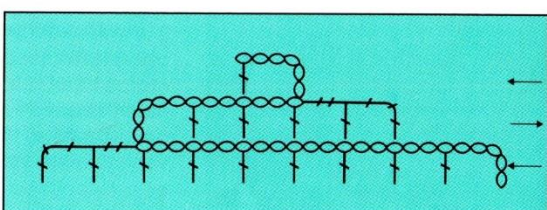
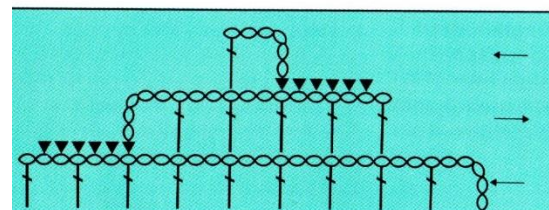
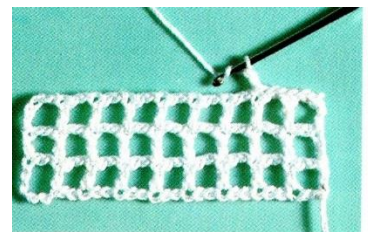
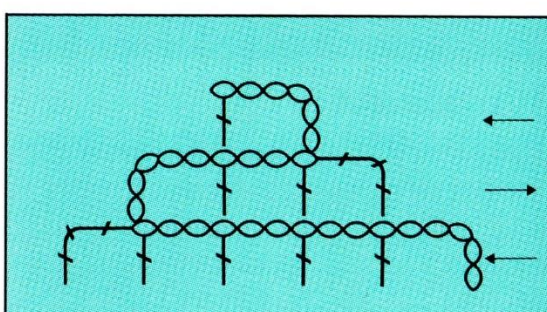
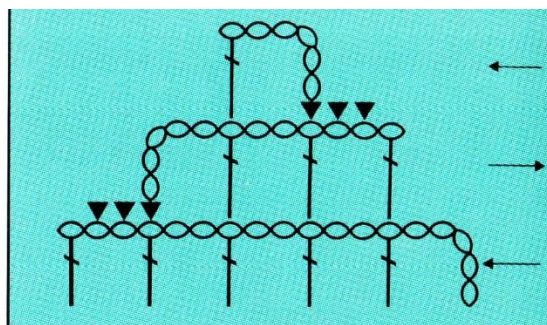

Laiendamine täidetud ruudu või ruutude võrra rea alguses ning rea lõpus

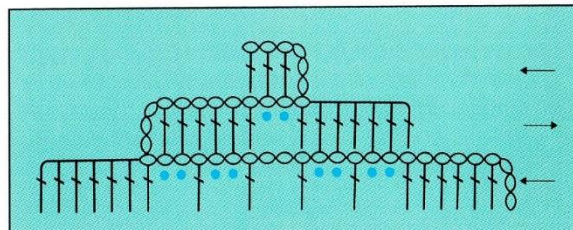
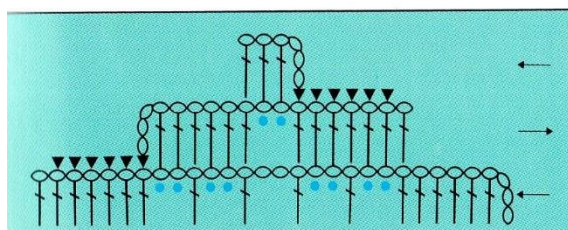
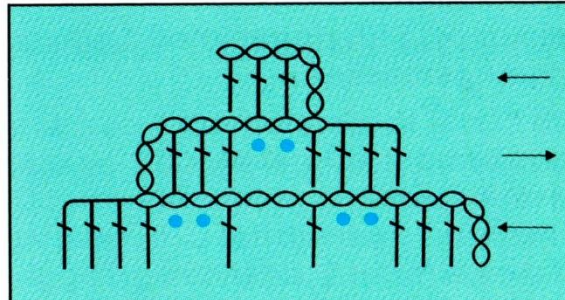
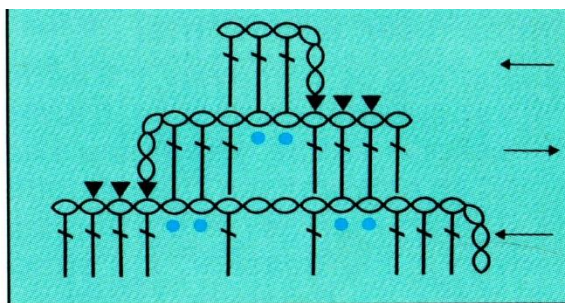

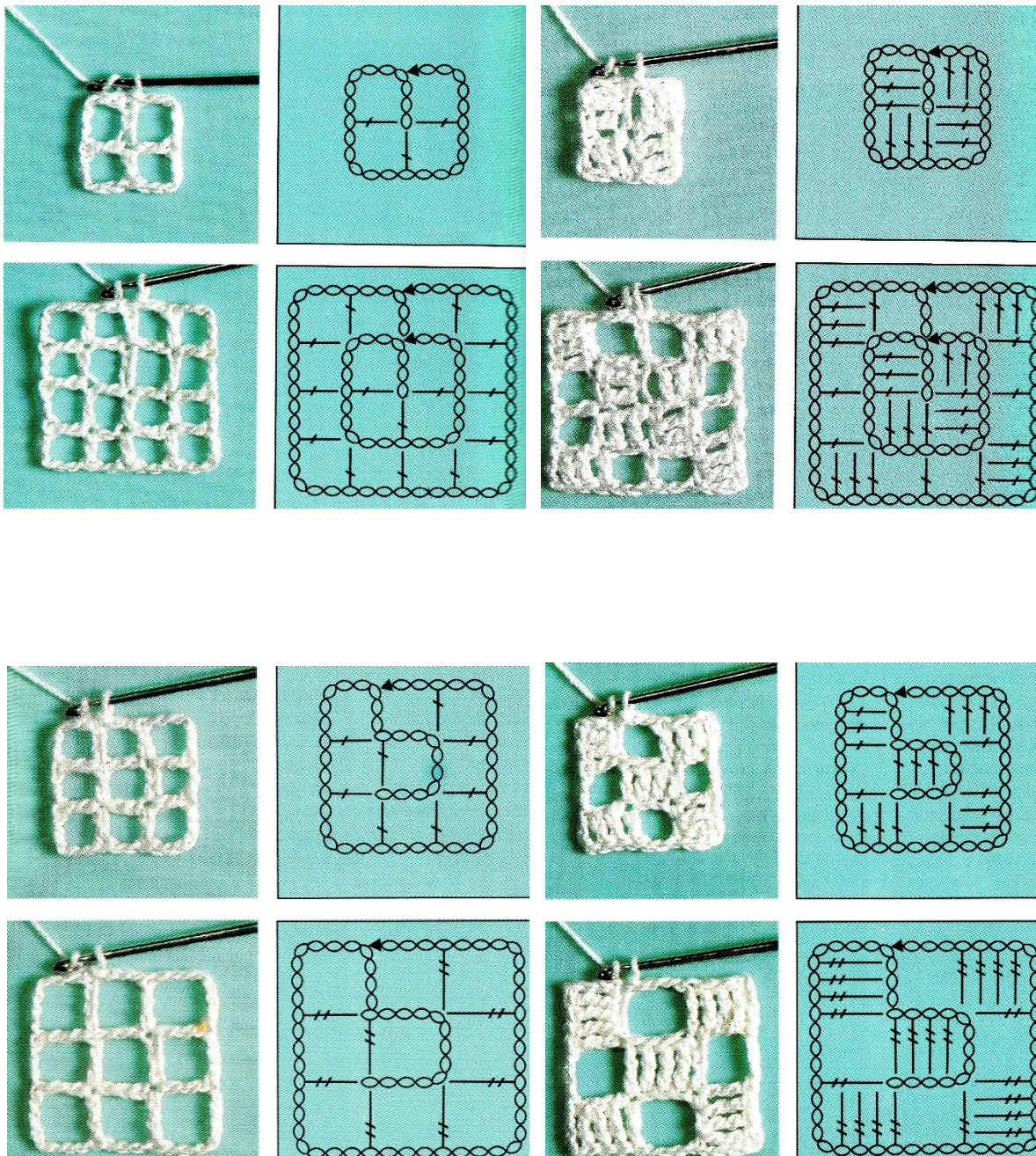
Vähendamine tühja ruudu või ruutude võrra rea alguses ning rea lõpus

Vähendamine täidetud ruudu või ruutude võrra rea alguses ning rea lõpus

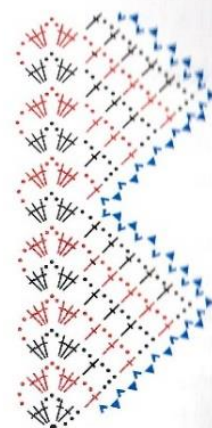
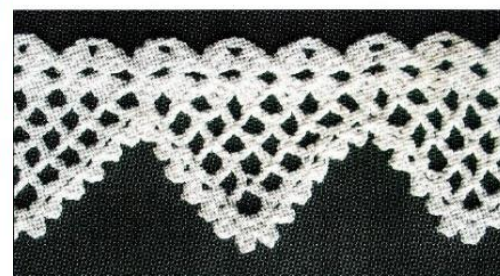
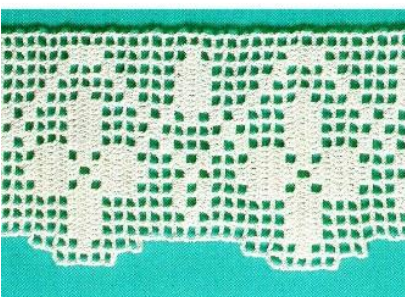
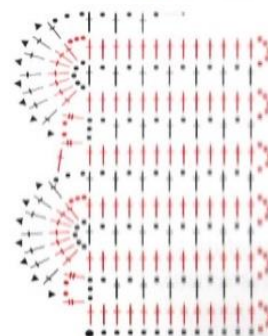
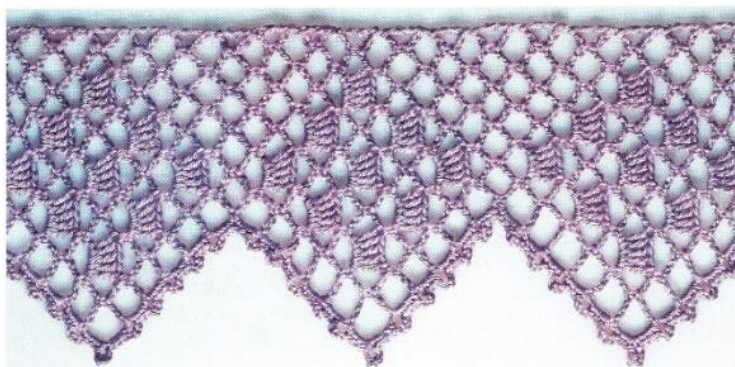
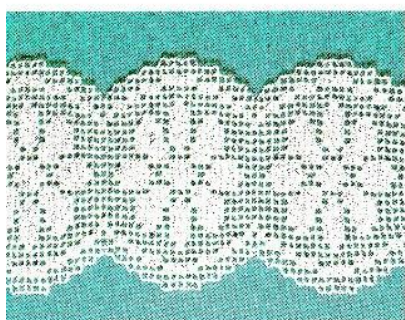
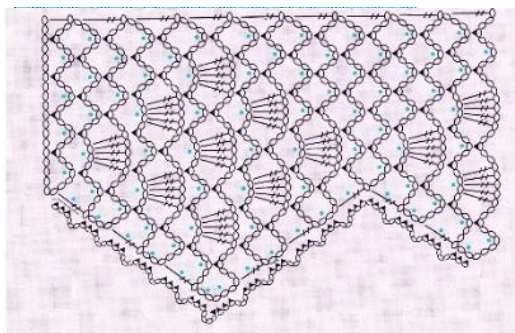
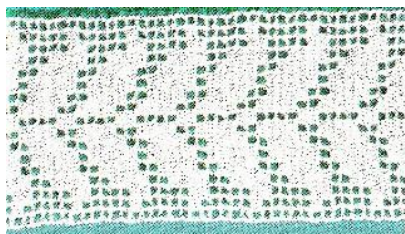

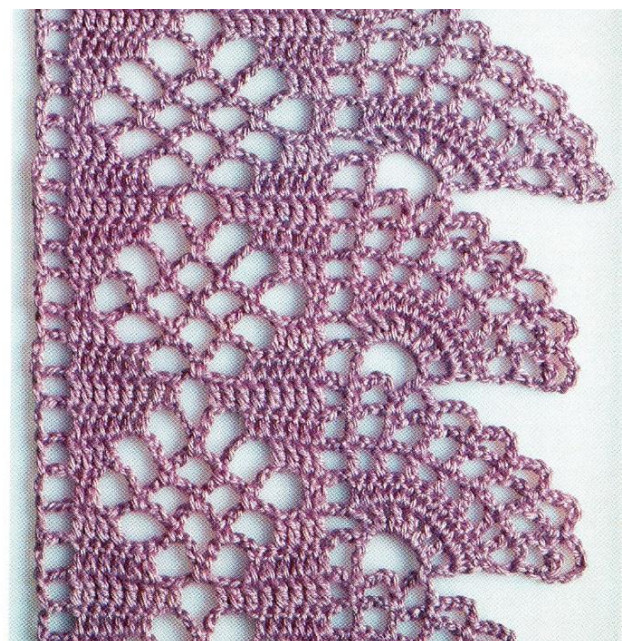
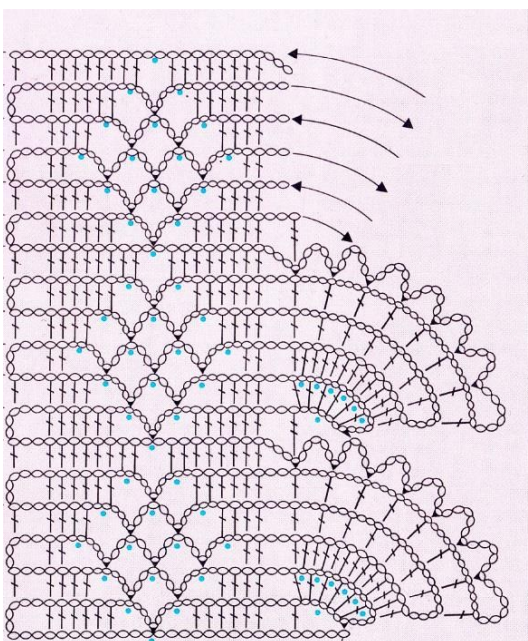
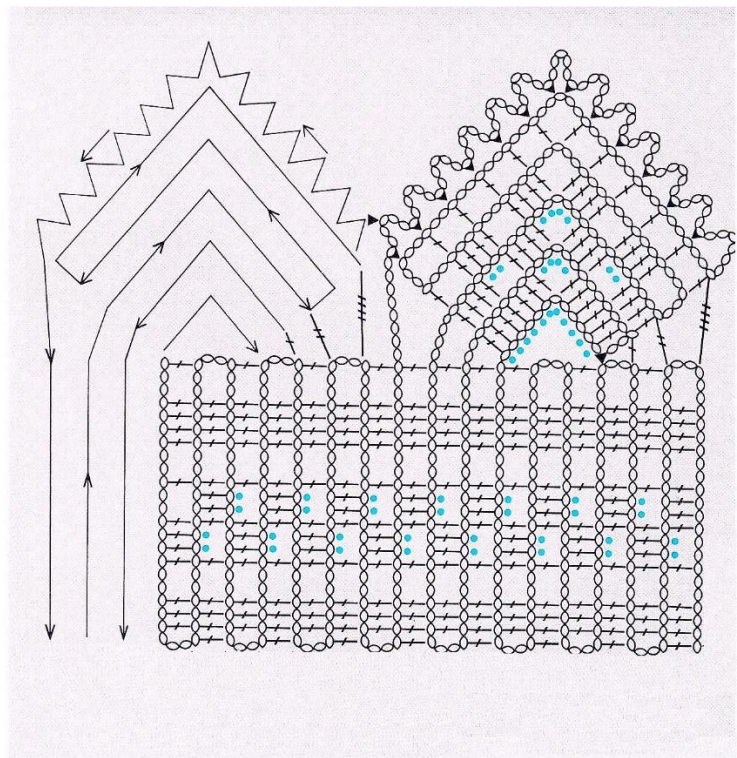
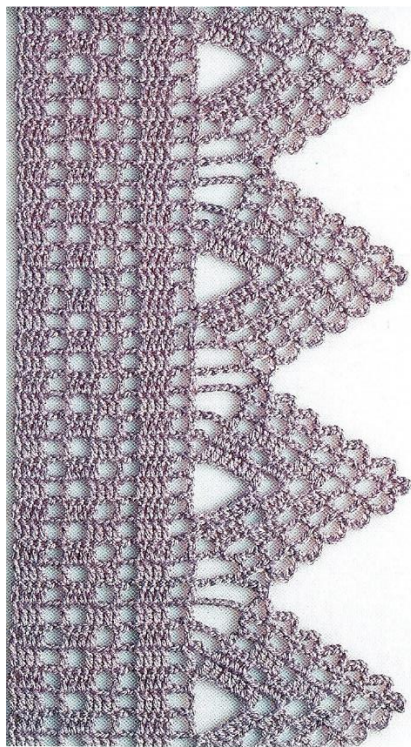
Töövõtteid sakiliste servadega pitside nurgamotiivide heegeldamiseks

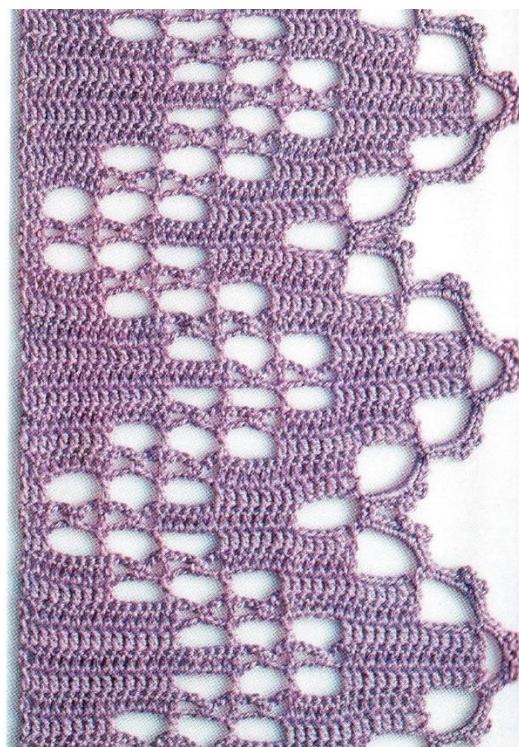
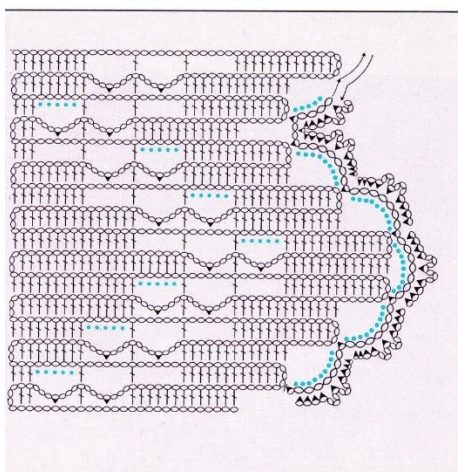
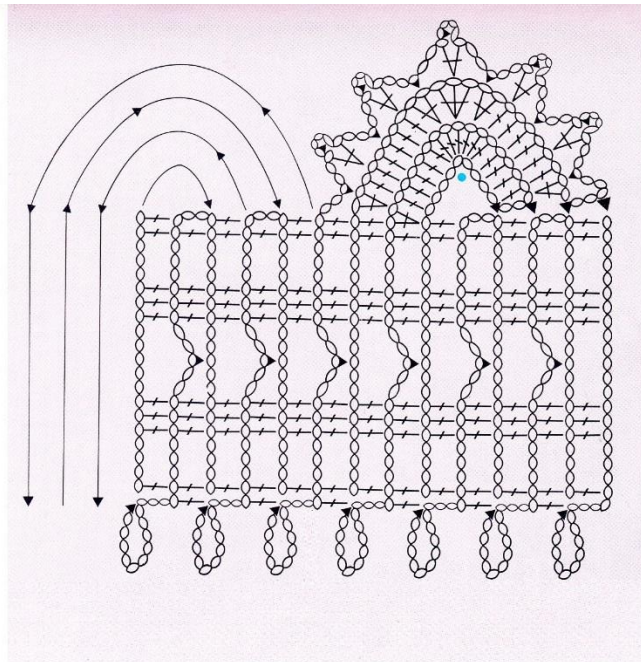
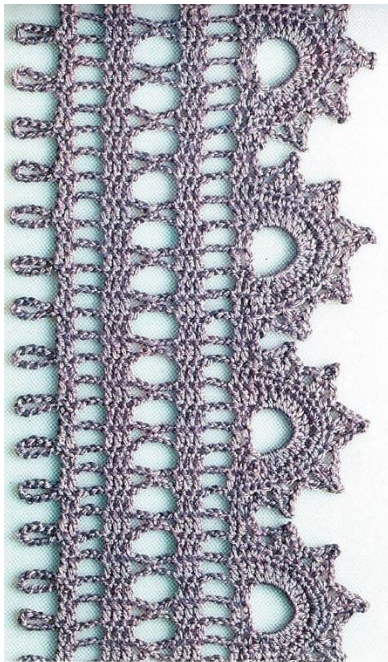

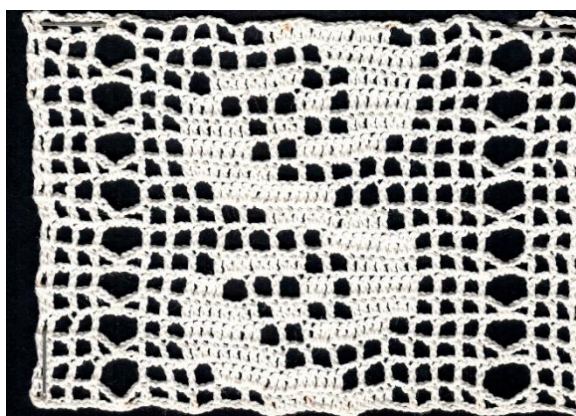
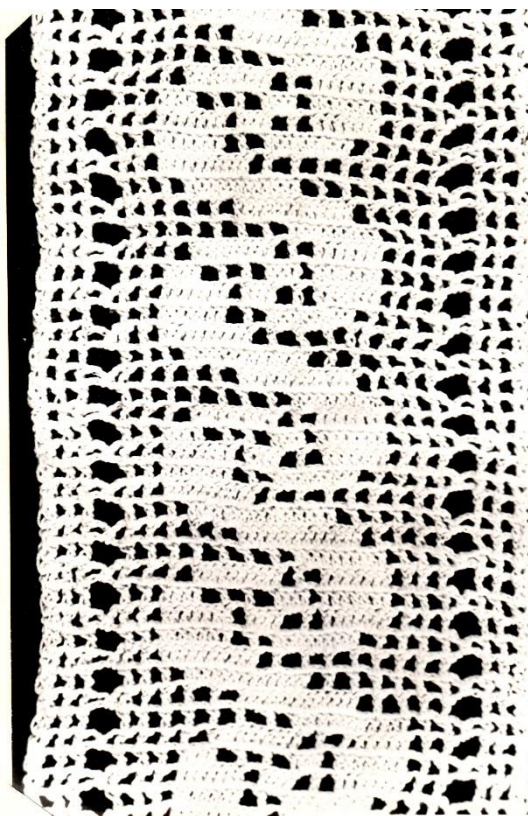
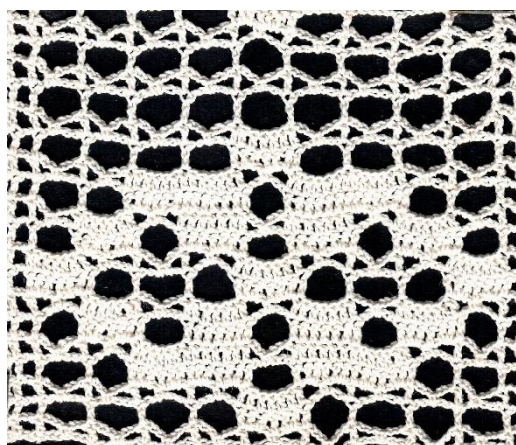
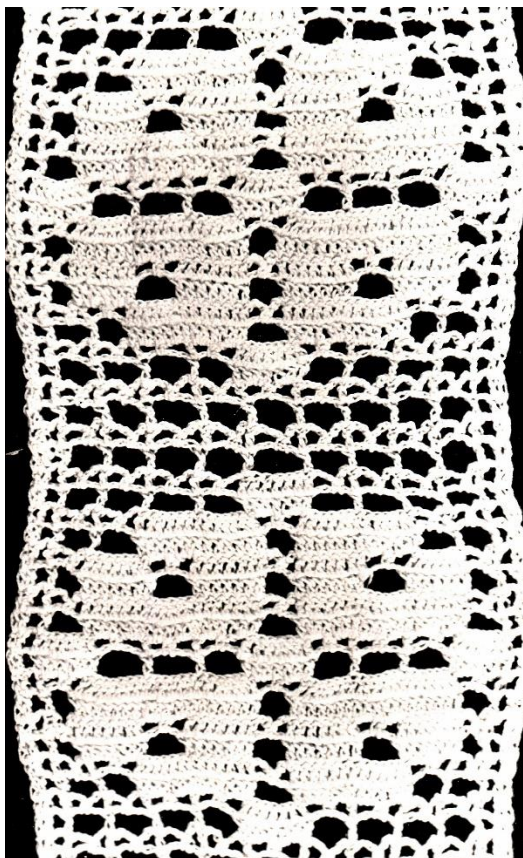
Enamik laiemaid äärepitse heegeldatakse põikisuunaliselt, kuid on ka teistsuguseid nn mitmesuunalisi pitse, kus muster jookseb kas diagonaalsuunaliselt või keerab mitmetes suundades küll kaarte, küll erikujuliste osadena.

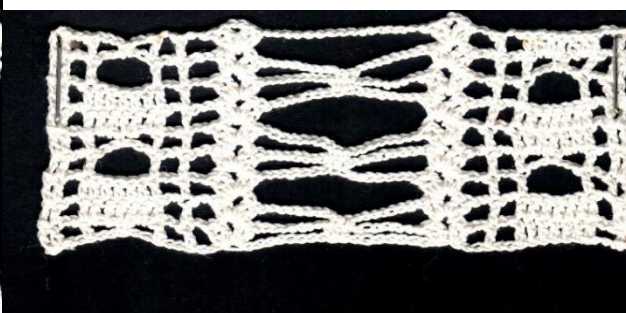
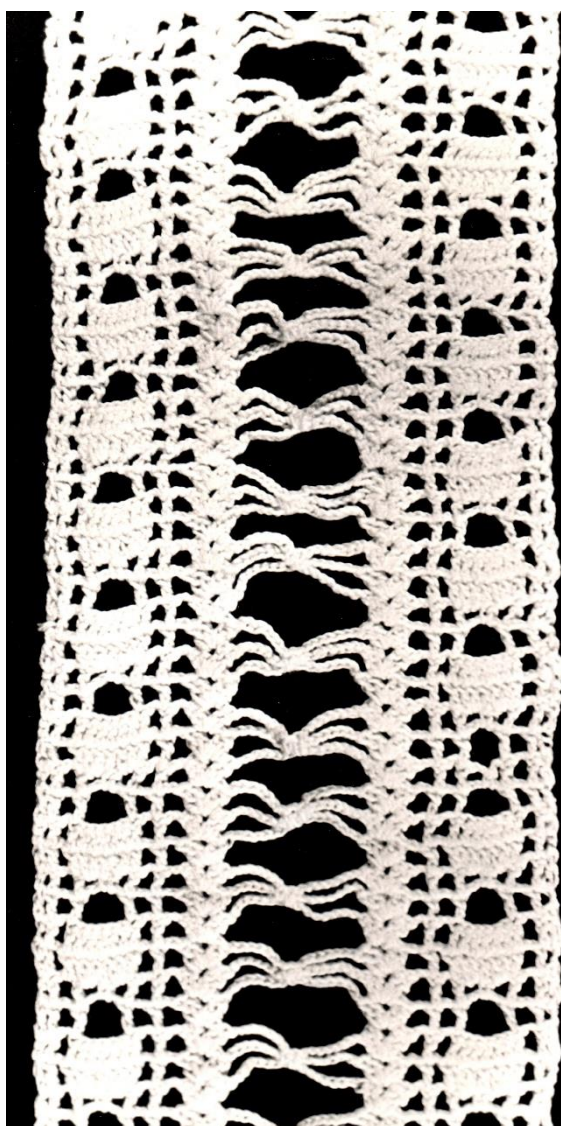
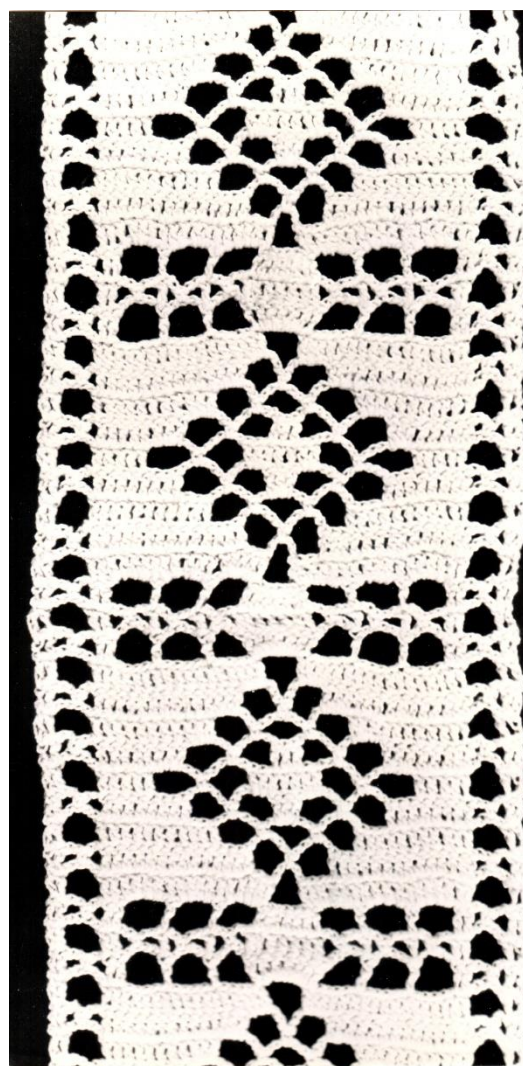
Äärepitside sakid võib kujundada nii teravatipulisteks, erikõrguste sakiosadega, laugjamate-kaarjatena. Viimase lihvi äärepitsidele annavad pitsiservale kujundatud pikood, ka kinnissilmustega või sammastega sakiserva üleheegeldamine.

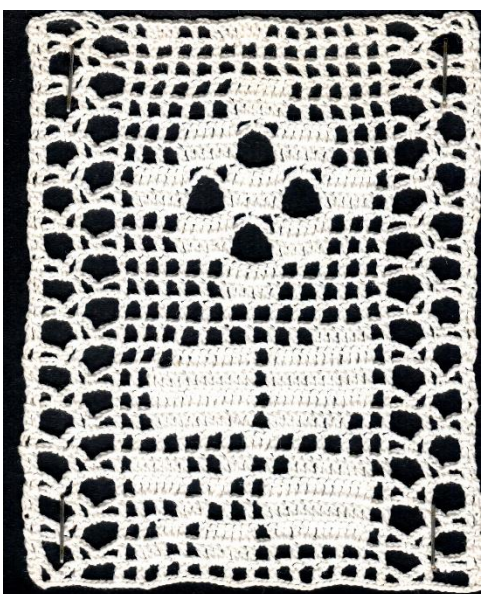
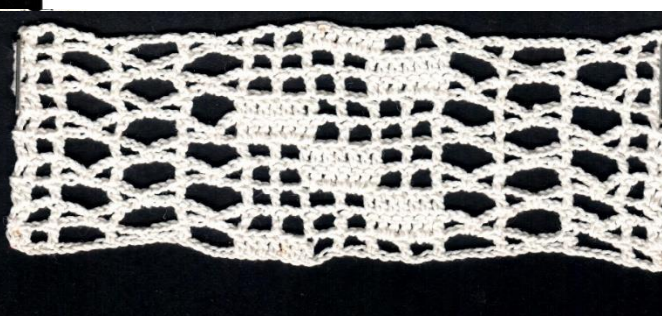
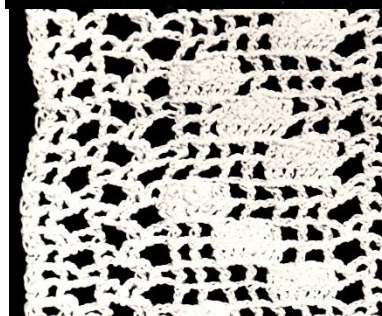
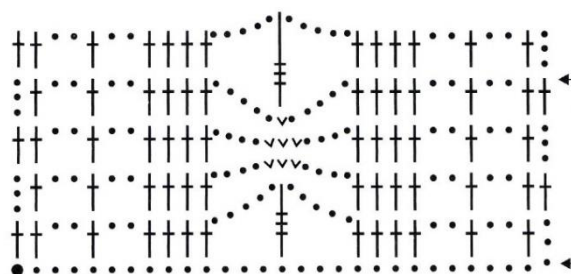
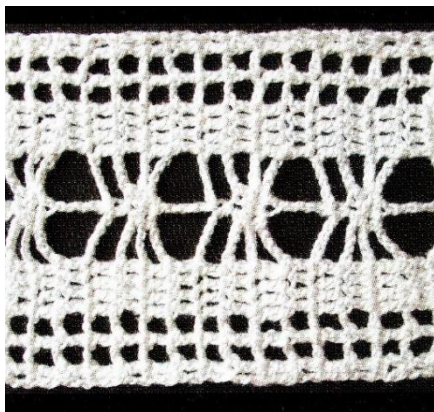

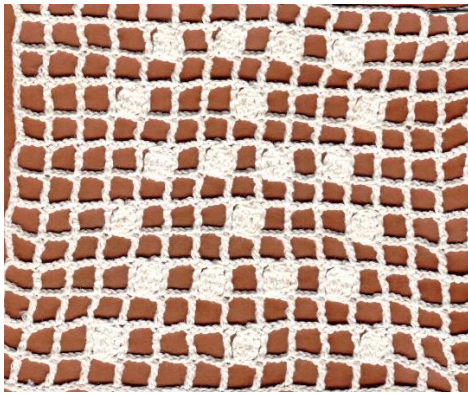
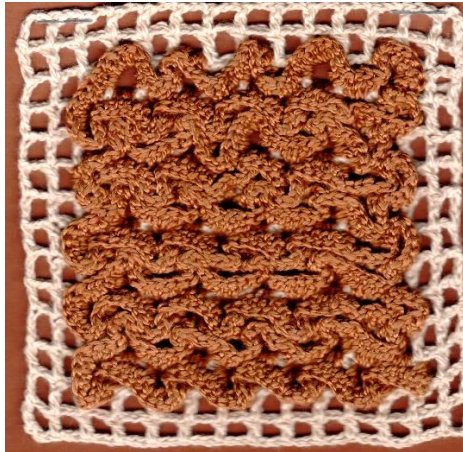

Veel mõtteid ...

Algallikad

- Aljasmets, E. (1984). Heegeldamine. Tallinn: Valgus.
- Hein, A. Fileeheegeldus. Õppematerjal, TLÜ.
- Barnden, B. (2008). Fileeheegeldus. Heegelmustrite kollektsioon. Sinisukk.
- Behnstedt, J. (1988). Virkboken. ICA bokförlag Västerås.
- Pink, A. (2004). Heegeldamine. IV-IX klass. Saara Kirjastus.
- Põldoja, M. (1996). Heegeldamine. Tallinn: Valgus.
- Tallinna Ülikooli käsitöö metoodiline fond.